

Asia: VN/5748/2019

Luonnos meripolitiikan toimenpideohjelmaksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Meriteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto meripolitiikan toimenpideohjelmasta. Meripolitiikasta tavoitellaan selkeää vahvuusaluetta Suomelle. Meriin ja meriteollisuuteen liittyviä kysymyksiä käsitellään useissa ministeriöissä ja virastoissa, joten yhtenäinen näkemys alan menestykselle ja toisaalta kestävän kehityksen kannalta tärkeistä toimenpiteistä on tervetullut.

Meriteollisuus on avaintoimiala, joka paitsi tuottaa hyvinvointia yhtenä Suomen merkittävimmistä vientisektoreista, toimittaa myös ratkaisuja kamppailuun ilmastonmuutosta vastaan. Meriteollisuus kehittää teknologioita, joilla voidaan poistaa merenkulun päästöjä; mm. uusia polttoaineita hyödyntävät laivakoneistot, energiankulutusta vähentävät teknologiat sekä energiatehokkaat laivakonseptit. Lisäksi ala edistää kestävästä sinistä kasvua kehittäessään esimerkiksi uusiutuvaan energiaan, kuten merituulivoimaan, öljyntorjuntalaitteistoihin tai vesien puhdistamiseen liittyviä teknologioita.

Suomen tehokkain mahdollisuus vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan on panostaa uusien teknologioiden kehittämiseen ja ympäristöystävällisten teknologioiden käyttöönoton nopeuttamiseen. Kuten toimenpiteissä on linjattu, on tärkeää, että myös Suomi on vaikuttamassa globaalien kunnianhimoisten päästövähennystavoitteiden puolesta. Sääntelyn tulisi olla myös mahdollisimman hyvin ennakoitavissa, jotta investointeja voidaan tehdä suunnitelmallisesti. Toimenpideohjelman hiilineutraaliuuteen liittyviin tavoitteisiin kannattaisi vielä lisätä valtion omaa roolia edelläkävijänä. Esimerkiksi maantielautojen muuttaminen laajasti päästöttömiksi olisi hyvä esimerkki toimenpiteestä, jossa muut valtiot ovat jo ottaneet merkittäviä askelia ja samalla testanneet uusia teknologioita.

Tutkimukseen ja kehitykseen panostaminen on keskeistä meriklusterin edelläkävijyyden säilyttämiseksi. Suomen meriteollisuudella on pitkä historia yhdessä kehittäen saavutetuista innovaatioista, jotka ovat mahdollistaneet alan nykyisen 9 miljardin liikevaihdon. Myös

tulevaisuudessa kehityshankkeissa on pystyttävä kehittämään nimenomaan meriteknologiaan liittyviä aiheita yhteistyössä. Tutkimus- ja kehitysohjelmien painopisteitä linjattaessa on hyvä muistaa, että meriteollisuus on jo itsessään monen eri toimialan osaamisesta koostuva ekosysteemi.

Keskeytymätön merenkulku on ollut Suomelle, kuten myös Ruotsille, yksi kuluneiden vuosikymmenien keskeisiä tekijöitä modernin hyvinvointivaltiomme rakentamisessa. Tämän vuoksi talvimerenkulun turvaaminen tulisi käsitellä tarkemmin. Valtion rooli keskeytymättömän talvimerenkulun mahdollistajana tulisi sisällyttää omana toimenpiteenään. Rooli on merkittävä, kun huomioidaan jäänmurtajapalvelut, jäänmurtajakaluston uusimistarve ja uudisrakennusohjelma rahoituslähteineen. Talvimerenkulun erityisvaatimukset ja niihin liittyvä osaaminen tukevat myös monia muita toimenpideohjelman tavoitteita. Näitä ovat esimerkiksi vaikuttaminen ympäristökuormitukseen, päästöihin, innovaatioihin ja teknologiseen kehitykseen sekä merenkulun turvallisuuteen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Meriteollisuus toivoo valtioneuvoston kanslian huomioivan seuraavat ohjelman yksityiskohtiin liittyvät kommentit toimenpideohjelmaa viimeisteltäessä:

Toimenpide 5/40: Turvataan merenpohjan hyvinvointi kaivannaistoimintaa koskevalla sääntelyllä / Edistetään merellisen energiatuotannon rakentamisen edellytyksiä ja yhteensovitetaan se aluevalvonnan kanssa

Merituulivoimaan liittyen kannattaa edistää ratkaisuja, jotka voidaan käytön jälkeen (kelluttamalla) poistaa kokonaan. Vedenalaisten äänten suhteen on hyödyllistä suosia vaihtoehtoisia perustusmenetelmiä, joissa perinteinen lyöntipaalaus korvataan kohteissa, joissa se on mahdollista.

Toimenpide 20: Pannaan toimeen valtioneuvoston periaatepäätös meri- ja sisävesiliikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä

On tärkeää, että periaatepäätöksessä kirjatut toimenpiteet vähäpäästöisen merenkulun vauhdittamiseksi toteutetaan ripeällä aikataululla. Suomen tulisi myös vaikuttaa siihen, että EU-rahoitusta ja EU:n merenkulun päästökaupan tuloja kohdennetaan vähäpäästöisen merenkulun vauhdittamiseen, puhtaan teknologian jatkokehittämiseen ja aluskannan uudistamiseen.

Toimenpide 27: Vaikutetaan laivanrakennuksen kansainvälisen toimintaympäristön kehittämiseen

Kansainvälisen sääntelyn lisäksi myös EU:ssa EU:n ulkopuolisten maiden valtioneuvostoon liittyvässä sääntelytyössä tulisi huomioida meriteollisuuden erityiskysymykset.

Toimenpide 29: Tuetaan testatusti toimivien laivaratkaisujen suunnittelijoiden, rakentajien ja uudistajien ekosysteemin rakentamista

Toimenpideohjelmassa on listattu nykyisiä Business Finland -ohjelmia, jotka aikanaan päättyvät. Tarvitaankin uusi ohjelma, joka vastaa kohdistetusti alan kehitystarpeisiin ja houkuttelee yrityksiä kehittämään uusia ratkaisuja koko arvoketjun yhteistyössä. Yksi kokonaisuus voisi olla nollapäästöisten laivojen tarvitsemien teknologioiden yhdistäminen ja jatkokehittäminen kokonaan nollapäästöiseksi toimivaksi konseptiksi.

Toimenpide 31: Vahvistetaan laivanrakennuksen erityisosaamista ja sen viennin kasvattamista / Toimenpide 33: Hyödynnetään alushankintoja meriteollisuuden kasvun tukena

Viennin kasvattamiseksi yritysten on keskeistä saada referenssejä uusien teknologioiden toimivuuden varmentamiseen. Julkisten hankintojen onkin oltava innovatiivisia, jotta ne aidosti kehittävät alan osaamis pohjaa ja toimivat referensseinä. Hiilineutraaliuuden saavuttamiseksi tarvitaan uusia pilotteja esimerkiksi vedyn hyödyntämiseen polttoaineena. Myös muita kunnianhimoisia uusia (ympäristö)teknologioita tulisi pystyä pilotoimaan ensimmäisten joukossa.

Erytisosaamisena olisi hyvä tunnistaa myös muu kuin arktinen osaaminen, esimerkiksi matkustajalaiva- ja ympäristöosaaminen, digitaalisia ratkaisuja unohtamatta.

Toimenpiteeseen 31 liittyen Finpron ja myöhemmin Business Finlandin toimesta on toteutettu menestyksekkäitä vienninedistämisen ohjelmia meriteollisuuteen. Tarve näille ei ole loppunut, päinvastoin. Olisikin tärkeää tehdä toiminnasta jo lähtökohtaisesti jatkuvaa. Vienninedistämisen osalta toimialatuntemus on erittäin keskeistä, jotta tavoitetaan potentiaaliset asiakkaat. Tällöin onkin erityisen tärkeää panostaa jatkuvuuteen.

Toimenpide 34: Houkutellaan osaajia meriteollisuuteen Tärkeä toimenpide, joka olisi hyvä muuttaa muotoon "Koulutetaan ja houkutellaan osaajia meriteollisuuteen".

Koulutukseen on tärkeää panostaa tulevaisuuden tarpeet huomioiden sekä hyödyntäen aiemmissa projekteissa (esim. MEROS), syntyneitä kuvia osaamistarpeista. Koulutuksen fokuksen tulisi olla riittävän laaja ja kattaa eri laivatyyppit ja teknologiat, jotta alan yrityksille avautuisivat mahdollisimman laajat markkinat. Työperäisen maahanmuuton lupaprosessin helpottaminen on myös tärkeää osaajatarpeeseen vastaamiseksi.

Toimenpide 35: Turvataan maanpuolustuksen kannalta kriittisten teknologioiden saatavuus

Kohdassa olisi tärkeä huomioida maanpuolustuksen lisäksi myös laajemmin Suomen huoltovarmuuden kannalta tärkeiden teknologioiden saatavuus kriisien keskellä. Esimerkiksi uusien synteettisten polttoaineiden tuotantokapasiteetin rakentaminen parantaisi huoltovarmuutta. Huoltovarmuuden kannalta on myös tärkeää, että Suomesta löytyy kapasiteettia korjata ja rakentaa laivoja sekä tähän liittyvää kriittistä osaamista.

Toimenpide 40: Edistetään merellisen energiatuotannon rakentamisen edellytyksiä ja yhteensovitetään se aluevalvonnan kanssa

Tuulivoiman osalta tulisi huomioida mahdollisuutena ultramatalat vedet (2–7 metriä), joihin on saatavilla uusien alueiden käytön mahdollistavaa teknologiaa. Sinisen kasvun näkökulmasta myös kelluvat rakenteet esimerkiksi asumiseen tai muuhun käyttöön ovat yksi tulevaisuuden kasvutuote, jossa Suomen meriteollisuus on jo edelläkävijä. Näiden hyödyntämistä kotimaassa sekä vientiä tulisikin edistää.

Lopuksi haluamme tuoda esiin huomion luonnoksen johdantoon; luonnoksessa on kuvattu, että ”Covid-19-pandemia on vaikuttanut merkittävästi meripolitiikan eri sektoreihin ja erityisesti matkailuun, meriliikenteeseen ja satamiin. Vaikutuksia on myös meriteollisuuden toimintaan ja lisää vaikutuksia on odotettavissa taannehtivasti.” Tässä on tärkeää huomioida, että myös meriteollisuuden yrityksiin vaikutukset ovat olleet merkittäviä jo nyt. Joukko alan yrityksiä on kokenut merkittäviä pudotuksia liikevaihdossaan. Näkymä on tällä hetkellä hieman valoisampi, mutta epävarmuutta on edelleen. Osa vaikutuksista on odotettavissa mahdollisesti vasta vuosien päästä tilauskantavaikutusten vuoksi. Koronasta toipumiseen on jo suunnattu toimenpiteitä, joista Meriteollisuus ry kiittää. Tilannetta on edelleen seurattava ja toimenpiteitä jatkettava, kunnes toimiala on palautunut. Ala on syklinen, joten on myös tärkeää kehittää toimialan resilienssiä tulevaisuuden muutostilanteita varten.

Meriteollisuus ry näkee meripolitiikan toimenpideohjelman erittäin tervetulleena, kattavana ja toimenpiteiltään kaikin puolin kannatettavana. Onkin tärkeää, että nyt tunnistetut toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti. Toimenpideohjelman toteutuksen kannalta on tärkeää, että varmistetaan riittävät taloudelliset edellytykset sekä lisäresurssit toimenpiteiden etenemisestä vastaaville tahoille, jotta voimme koordinoitusti ja yhteistyössä kehittää alan toimintaedellytyksiä tulevalle vuosikymmenelle.

Andersson Elina
Meriteollisuus ry - Elina Andersson